

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 4

«25» 03 2019 р.

Заступник голови

Приймальної комісії

Ю.О. Каганов

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

на основі здобутого освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня та для осіб,
які не менше одного року здобувають освітній ступінь бакалавра

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: 035 Філологія;

035.03 Слов'янські мови та літератури (переклад включно)

Спеціалізація: 035.033 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша –
польська;

Освітня програма: Слов'янський переклад (польський);

Слов'янський переклад (польський / болгарський)

I. Пояснювальна записка

1. Мета фахового вступного випробування з української мови – з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників, які не менше одного року здобувають освітній ступінь бакалавра і бажають навчатись за неспорідненими спеціальностями з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім ступенем бакалавр

Спеціальність: 035 Філологія;

035.03 Слов'янські мови та літератури (переклад включно)

Спеціалізація: 035.033 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська;

Освітня програма: Слов'янський переклад (польський);

Слов'янський переклад (польський / болгарський)

в межах ліцензованого обсягу спеціальності.

2. Форма фахового вступного випробування.

Випробування проходить у кілька етапів:

- на початку засідання голова фахової комісії розпечатує пакет з варіантами білетів, що виносяться на вступне фахове випробування;
- абітурієнти дають письмову відповідь на питання екзаменаційного білету у письмовій формі. Тривалість письмового етапу – 60 хвилин;
- співбесіда з абітурієнтами з питань екзаменаційного білету.

3. Білети: структура білету

Білет фахового вступного випробування містить два питання: перше – з теорії сучасної української літературної мови, друге питання – переклад тексту з української на російську мову.

4. Вимоги до відповіді вступника

Відповідь на питання, включені до програми співбесіди з сучасної української літературної мови й історії української літератури, передбачає й виявлення знання студентами обов'язкової та додаткової спеціальної літератури, як навчальної, так і наукової. Основні теоретичні положення мають самостійно аргументуватися студентами та ілюструватися достатньою кількістю прикладів.

У виконанні перекладу слід продемонструвати знання українсько-російських відповідників та прийомів трансформації тексту.

Відповіді студента на всі запитання – як основні, так і додаткові – повинні виголошуватися чіткою літературною мовою. Культура усного мовлення – показник загального рівня освіченості й фахової підготовки студентів-філологів.

Знання й уміння студентів оцінюються комісією за відповідними критеріями.

II. Критерії оцінювання

Оцінку «**відмінно**» (90-100 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади.

Оцінку «**добре**» (89-75 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: має також високий рівень знань і навичок. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять.

Оцінку «**задовільно**» (35-74 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока,

містить неточності, робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

Оцінку «незадовільно» (1-34 балів) вступник отримує за умови незнання значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові відповідає не по суті.

III. Структура програми

Тема 1. Лексикологія. Загальні відомості про українську мову, аспекти її вивчення, формування (різні теорії про походження. Українська літературна мова як унормована форма загальнонародної мови української нації, її ознаки, форми існування. **Групи слів на основі лексичного значення.** Поняття про омонімію, паронімію, синонімію, антонімію як лексико-семантичні категорії слів, що складаються на основі лексичного значення. Групування омонімів, паронімів, синонімів, антонімів. **Шари української лексики.** Систематизація української лексики з різних точок зору: за походженням, за активністю вжитку, щодо стилістичного використання. Характеристика основних шарів лексики за походженням: споконвічні та запозичені (найдавніші – сучасні, їх групи, семантичні, фонетичні, словотвірні, морфологічні особливості) слова. Поняття про інтернаціоналізми, екзотизми, варваризми, слова-кальки. Освоєння запозичень в українській мові: лексичне, фонетичне, граматичне. Групи активної і пасивної лексики. Історизми та архаїзми, їх групування, відмінності між ними, стилістична роль. Неологізми, їх групи, фіксація, використання в різних стилях.

Тема 2. Фразеологія української мови. Поняття про фразеологію як науку про систему стійких сполучень слів: її предмет, завдання, зв'язок з іншими розділами мовознавства, підрозділи фразеології. Фразеологізм, його ознаки, зв'язки зі словом, вільними словосполученнями та сполученнями слів, реченнями. Традиційні класифікації фразеологічних одиниць.

Тема 3. Фонетика. Фонетика як розділ мовознавчої науки про звукову систему мови, її предмет, завдання, зв'язок з іншими розділами мовознавства. Транскрипція і транслітерація. Особливості звукової системи української мови. Голосні фонем, їх творення, співвідношення з приголосними. Класифікація голосних за місцем і способом творення, за участю губ. Варіантні вияви голосних в українській мові. Приголосні фонем, їх кількісний склад, особливості творення, фонологічні особливості. Класифікації приголосних: за місцем і способом творення, за участю голосу й шуму, за твердістю. Видозміни звуків у мовному потоці. Асиміляція, дисиміляція, їх види (за напрямком, за якоюсь з ознак, за місцем розташуванням звуків, за характером виявлення), відмінність між ними.

Тема 4. Орфографія української мови. Правопис і орфографія, їх співвідношення. Короткі відомості з історії українського правопису. Поняття орфограми. Орфографічна система української мови, її складники. Особливості української орфографії.

Тема 5. Способи творення слів в українській мові. Поняття про спосіб словотворення. Класифікація способів словотворення. Морфологічні способи словотворення. Змішані способи творення складних слів. Способи неморфологічного творення слів: морфолого-синтаксичний, лексико-синтаксичний, лексико-семантичний.

Тема 6. Морфологія. Іменник. Поняття про іменник як центральну частину мови. Лексичне значення, морфологічні ознаки та синтаксична роль іменників. Семантико-граматичні категорії іменників. Категорія роду, її значення, способи й засоби вираження. Категорія числа, її значення. Категорія відмінка. Система відмінків в українській мові. Основні значення відмінків. Принципи поділу іменників на відміни та групи. Іменники, що перебувають поза відмінами. Особливості відмінювання іменників I-IV відмін. Невідмінювані іменники. **Прикметник.** Прикметник як частина мови. Значеннєві розряди прикметників. Якісні прикметники, їхні граматичні особливості. Категорія ступенів порівняння прикметників. Відносні та присвійні прикметники, їхні властивості. Перехідні групи прикметників. Форма прикметників (повна – стягнена / нестягнена і коротка).

Особливості відмінювання прикметників твердої і м'якої груп. **Числівник.** Числівники як лексико-граматичний клас слів, їхнє місце в системі частин мови. Семантичні розряди числівників. Структурні розряди числівників. Особливості синтаксичного зв'язку числівників з іменниками. Відмінювання і вживання числівників. Питання про порядкові назви в сучасному мовознавстві. **Займенник.** Статус займенника в сучасному мовознавстві та його місце в системі частин мови. Розряди займенників за значенням, їхні граматичні параметри. Особливості відмінювання займенників. **Дієслово.** Дієслово як центральна частина мови. Типи дієслівних утворень. Відмінювані / невідмінювані, дієвідмінювані / недієвідмінювані дієслівні форми. Інфінітив як початкова форма дієслова, його становлення в українській мові. Граматичні особливості інфінітива. Загальнодієслівні граматичні категорії. Категорія виду. Типи видових пар в українській мові. Дієслівна категорія перехідності / неперехідності. Дієслівна категорія стану. Дієслова, що перебувають поза категорією стану. Дієслівна категорія способу. Дієслівна категорія часу, її зв'язок з категоріями способу і виду. Категорія особи дієслів. Категорія числа дієслів. Рід як іменна категорія дієслів. Дієслівні основи. Дієвідміни дієслова. **Дієприкметник.** Статус дієприкметника в сучасному мовознавстві. Значення дієприкметника, його подвійна граматична природа. Активні, пасивні дієприкметники, їх творення. Безособові дієслівні форми на -но, -то. **Дієприслівник.** Наукові підходи до визначення морфологічної сутності дієприслівника в сучасній лінгвістиці. Значення та граматичні особливості дієприслівників доконаного й недоконаного виду, їх творення. **Прислівник.** Становлення прислівника як частини мови, його периферійний характер. Специфічність лексичного значення, морфологічної природи та синтаксичних ознак прислівника. Розряди прислівників за значенням. Творення прислівників. **Службові слова.** **Прийменник.** Питання про статус службових слів у сучасному мовознавстві. Формування системи прийменників української мови. Функції прийменників. Групи прийменників за походженням і будовою. Семантичні розряди прийменників. Вживання прийменників з певними відмінками. Основні значення та синоніміка прийменникових конструкцій в українській мові. **Сполучник.** Становлення системи сполучників в українській мові. Групи сполучників за походженням, будовою, вживанням. Розряди сполучників за функцією в реченні. Сполучники сурядності, групи сурядних сполучників. Сполучники підрядності, групи підрядних сполучників. Сполучні слова, їхня відмінність від сполучників. Основні критерії і способи розмежування омонімічних сполучників і сполучних слів. **Частки.** Походження і функції часток. Групи часток за походженням, будовою і місцем у реченні. Функціонально-семантична класифікація часток. **Інтер'єктиви.** Вигуки, їхня граматична специфіка. Місце вигуків у системі частин мови. Групи вигуків за походженням і будовою. Функціональні групи вигуків. Звуконаслідувальні слова та їхня роль. Функціональні групи звуконаслідувальних слів.

Українська література

Тема 1. Усна народна творчість. Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових та родинно-побутових пісень. Пісні Марусі Чурай. «Віють вітри», «За світ встали козаченьки». Історичні пісні. «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то Хміль». Тематика, образи, зміст народних дум і балад. «Дума про Марусю Богуславку». Балада «Бондарівна».

Тема 2. Давня українська література. «Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги, про напад хозарів). «Слово про похід Ігорів». Григорій Сковорода. «De libertate», «Всякому місту – звичай і права», «Бджола та Шершень», афоризми.

Тема 3. Література кінця XVIII – початку XX ст. Іван Котляревський «Енеїда», «Наталка Полтавка». Г. Квітка-Основ'яненко «Маруся». Тарас Шевченко «До Основ'яненка», «Катерина», «Гайдамаки», «Кавказ», «Сон» («У всякого своя доля»), «І мертвим, і живим, і ненарожденним...», «Заповіт», «Мені однаково». Пантелеймон Куліш «Чорна рада». Марко Вовчок «Максим Гримач». Іван Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я». Панас Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». Іван Карпенко-Карий «Мартин Боруля». Іван Франко «Гімн», «Чого являєшся мені у сні», «Мойсей».

Тема 4. Література ХХ ст. Михайло Коцюбинський «Тіні забутих предків», «Intermezzo». Ольга Кобилянська «Земля». Леся Українка «Contra spem spero!», «Лісова пісня». Василь Стефаник «Камінний хрест». Микола Вороний «Блакитна Панна». Олександр Олесь «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!..». Володимир Винниченко «Момент». Павло Тичина. «О панно Інно», «Арфами, арфами...», «Ви знаєте, як липа шелестить...». Максим Рильський «Молюсь і вірю...». Микола Хвильовий «Я (Романтика)». Юрій Яновський «Подвійне коло», «Шаланда в морі». Володимир Сосюра «Любіть Україну». Валер'ян Підмогильний «Місто». Остап Вишня «Моя автобіографія», «Сом». Микола Куліш «Мина Мазайло». Богдан-Ігор Антонич «Різдво». Олександр Довженко «Україна в огні», «Зачарована Десна». Андрій Малишко «Пісня про рушник». Василь Симоненко «Лебеді материнства». Олесь Гончар «За мить щастя». Григор Тютюнник «Три зозулі з поклоном». Василь Стус «Як добре те, що смерті не боюсь я», «О земле втрачена, явися!..». Іван Драч «Балада про соняшник». Ліна Костенко «Страшні слова, коли вони мовчать», «Українське альфреско», «Маруся Чурай».

Тема 5. Твори українських письменників-емігрантів. Іван Багряний «Тигролови». Євген Маланюк «Стилет чи стилос?».

Тема 6. Сучасний літературний процес. Загальний огляд, основні тенденції. Літературні угруповання (Бу-Ба-Бу, «Нова дегенерація», «Пропала грамота», «ЛуГоСад»). Творчість Ю. Андруховича, О. Забужко, І. Римарука. Утворення АУП (Асоціації українських письменників). Література елітарна і масова. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 90-х років, його риси. Сучасні часописи та альманахи.

IV. Список рекомендованої літератури з української мови

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Київ : Либідь, 1993. 364 с.
2. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семиренко Г. М. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2005. 270 с.
3. Сучасна українська мова: фонетика, орфоепія, графіка, орфографія, лексикологія, лексикографія : навч. посіб. для філол. спец. ВНЗ / за ред. Ю.О. Карпенко. Київ : Академія, 2006. 367 с.
4. Горпинич В.О. Українська морфологія. Дніпропетровськ : ДДУ, 2000. 143 с.
5. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. Київ : Вища школа, 1999. 186 с.
6. Плющ М.Я. Граматика української мови : у 2 ч. : підруч. К. : Вища школа, Ч. 1. : Морфеміка. Словотвір. Морфологія. 250 с.
7. Плющ М.Я. Граматика української мови : у 2 ч. : підруч. Київ : Вища школа, 2005. Ч. 2. : Синтаксис. 186 с.
8. Сучасна українська літературна мова / за ред. А.П. Грищенко. Київ : Наукова думка, 1997. 368 с.
9. Сучасна українська літературна мова : підруч. / за ред. М.Я. Плющ. Київ : Наукова думка, 2000. 348 с.

з української літератури

1. Грицай М., Микитась В., Шолом Ф. Давня українська література. Київ : Вища школа, 1989. 414 с.
2. Історія української літератури ХІХ століття : у 3-х кн. / за ред. М.Яценка. Київ : Либідь, 1995. Кн. 1. : Перші десятиріччя ХІХ століття. 368 с.
3. Історія української літератури ХІХ століття : у 3-х кн. / за ред. М.Яценка. Київ : Либідь, 1995-1996. Кн. 2. : 40–60-ті роки ХІХ століття. 384 с.
4. Історія української літератури ХІХ століття : у 3-х кн. / за ред. М.Яценка. Київ : Либідь, 1997. Кн. 3. : 60–90-ті роки ХІХ століття. 432 с.
5. Жук Н., Лесин В. Історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття. Київ : Вища школа, 1989. 439 с.

6. Історія української літератури ХХ століття : у 2-х кн. / за ред. В. Дончика. Київ : Либідь, 1998. Кн. 2. : Друга половина ХХ століття. 454 с.
7. Історія української літератури ХХ століття : у 2-х кн. / за ред. В. Дончика. Київ : Либідь, 1998. Кн. 1. : Перша половина ХХ століття. 463 с.
8. Кравченко В. Історія української літератури I половини ХІХ століття : навч. посіб. до самостійної та індивідуальної роботи для студентів 2 курсу філологічного факультету. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. 79 с.
9. Хом'як Т. Ніколаєнко В. Історія української літератури 70-90-х років ХІХ століття : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. 171 с.

Голова фахової атестаційної комісії

В. М. Ніколаєнко